

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060104

DOM
2015-02-24
Stockholm

Mål nr
F 8494-14

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-08-28 i mål nr F 1485-13, se bilaga

KLAGANDE

E.ON Elnät Sverige AB, 556070-6060
205 09 Malmö

Ombud: Advokaterna A R och J L

MOTPART

Affärsverket svenska kraftnät, 202100-4284
Box 1200
172 24 Sundbyberg

Ombud: Chefsjuristen B P

SAKEN

Rättegångskostnad i mål om ledningsrätt

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på så sätt att Affärsverket svenska kraftnät ska ersätta E.ON Elnät Sverige AB för rättegångskostnader i mark- och miljödomstolen med 30 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från 2014-08-28 till dess betalning sker.

2. Affärsverket svenska kraftnät ska ersätta E.ON Elnät Sverige AB för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen med 15 000 kr avseende ombudsarvode. På beloppet ska ränta utgå enligt 6 § räntelagen från denna dag till dess betalning sker.

Dok.Id 1189215

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax
08-561 675 59

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00-15:00

BAKGRUND

På ansökan av Affärsverket svenska kraftnät (i fortsättningen benämnt Svenska kraftnät) upplät Lantmäteriet ledningsrätt för elektrisk starkströmsledning på vissa sträckor till förmån för Svenska kraftnät. Starkströmsledningen kommer på vissa sträckor att beröra ledningar som ägs av E.ON Elnät Sverige AB (E.ON). E.ON överklagade besluten avseende dessa sträckor till mark- och miljödomstolen och yrkade att ledningsrättsbesluten skulle kompletteras med vissa föreskrifter. E.ON yrkade också ersättning för sina rättegångskostnader. Mark- och miljödomstolen avslog överklagandet samt yrkandet om rättegångskostnader.

Mark- och miljööverdomstolen har meddelat partiellt prövningstillstånd för E.ON avseende frågan om ersättning för rättegångskostnader.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

E.ON har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i mark- och miljödomstolen med 30 000 kr. Vidare har E.ON yrkat ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen med 40 000 kr.

Svenska kraftnät har medgett E.ON:s yrkande om ersättning för rättegångskostnader i mark- och miljödomstolen med 30 000 kr. Som ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen har Svenska kraftnät vitsordat ett belopp om 7 500 kr.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN**E.ON**

Full ersättning ska utgå för E.ON:s rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen oavsett att Mark- och miljööverdomstolen valt att meddela prövningstillstånd endast vad gäller frågan om rättegångskostnader. E.ON har inte förlorat målet i Mark- och miljööverdomstolen då det inte prövats i sak. Det saknar därvid betydelse om prövningstillstånd har meddelats för överklagandet i dess helhet.

E.ON bestrider att frågan om rättegångskostnader endast avsett en liten del av det arbete som E.ON:s ombud har lagt ned vid sitt överklagande.

Svenska kraftnät

Mot bakgrund av Mark- och miljööverdomstolens bedömning i mål nr F 3830-14 medger Svenska kraftnät E.ON:s yrkande om ändring av mark- och miljödomstolens dom på så sätt att Svenska kraftnät ska ersätta E.ON för dess rättegångskostnader i mark- och miljödomstolen med yrkat belopp om 30 000 kr. I anledning av detta medger Svenska kraftnät också betalningsskyldighet för E.ON:s rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen i och för sig, dock endast till den del kostnaderna har avsett den fråga som Mark- och miljööverdomstolen meddelat prövningstillstånd för, dvs. i frågan om ersättningsskyldighet för E.ON:s rättegångskostnader i mark- och miljödomstolen. Det är tydligt att denna delfråga avsett en väldigt liten del av det arbete som E.ON:s ombud har lagt ned på sitt överklagande. Svenska kraftnät kan vitsorda 7 500 kr, motsvarande tre timmars arbete, som skäligt för tillvaratagande av E.ON:s rätt i den fråga som nu kommer att prövas och bifallas efter Svenska kraftnäts medgivande.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Eftersom Svenska kraftnät har medgett E.ON:s yrkande om ersättning för rättegångskostnader i mark- och miljödomstolen ska yrkandet bifallas redan av det skälet.

Svenska kraftnät ska som tappande part ersätta E.ON:s rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen. Detta gäller dock endast kostnader som avser den del av överklagandet för vilken prövningstillstånd har meddelats. E.ON har inte angett hur stor del av yrkad ersättning som avser detta men kostnaden får anses uppgå till ett högre belopp än det av Svenska kraftnät vitsordade.

Mark- och miljööverdomstolen bestämmer skälig ersättning till 15 000 kr.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv och Roger Wikström, referent, tekniska rådet Cecilia Undén och hovrättsrådet Peder Munck.

Föredragande har varit Carolina Andersson.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-08-28
meddelad i
Växjö

Mål nr F 1485-13

KLAGANDE

1. L B

2. E.ON Elnät Sverige AB
205 09 Malmö

Ombud: advokaterna A R och J L

3. F H

4. A K

5. M K

6. C L

7. D L

8. G P

9. I S

Dok.Id 291822

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: mmd.vaxjo@dom.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-16:30 -

10. A S

11. Vattenfall Eldistribution AB
169 92 Stockholm

Ombud: Bolagsjurist J W

MOTPART

Affärsverket Svenska Kraftnät
Box 1200
172 42 Sundbyberg

ÖVERKLAGAT BESLUT

Lantmäterimyndighetens i Vetlanda beslut den 8 mars 2013 i ärende nr F12600, se bilaga 1

SAKEN

Ledningsrätt för kraftledning (Sydvästlänken) mellan Hallsberg och Hurva, delsträckan kommungränsen Aneby/Tranås till länsgränsen Jönköping/Östergötland i Tranås kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen

- avvisar överklagandet från A K och M K
 - avslår överklagandet från F H, L B, I S, A S, G P, D L, C L, E.ON Elnät Sverige AB och Vattenfall Eldistribution AB
-

BAKGRUND

Affärsverket Svenska Kraftnät har hos lantmäterimyndigheten i Växjö ansökt om ledningsrätt för en 400 kV växelströmsledning som omfattar luftledning, kallad SydVästlänkens norra del, från station Hallsberg, väster om Hallsberg, via ny station Östansjö till ny station Barkeryd, norr om Nässjö. Den nu aktuella sträckan från kommungränsen mellan Aneby och Tranås kommuner till länsgränsen mellan Jönköping och Östergötland har handlagts av lantmäterimyndigheten i Vetlanda. Lantmäterimyndigheten beslutade den 8 mars 2013 om upplåtelse av ledningsrätt enligt förrättningskarta och beskrivning. Myndigheten beslutade samtidigt att förtida tillträde skulle få ske tidigast den 18 mars 2013 samt att ledningsbeslutet i övrigt får verkställas utan hinder av att det inte har vunnit laga kraft. Lantmäterimyndighetens beslut var ett preliminärbeslut, som får överklagas utan att förrättningen avslutats. Förrättningen kommer att fortsätta när ledningsarbetet är slutfört samt besiktning och värdering, till grund för ersättningsbeslutet, har utförts.

Lantmäterimyndighetens beslut har herefter överklagats till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

A K och M K (klagande) yrkar att det ska skrivas in i ledningsrätten att ledningen ska ha en systemspänning av högst 400 kV och en årsmedellast av högst 800 amp. I annat fall yrkas att skyddsavstånd för elektromagnetiska fält beräknas enligt vad ledningen är byggd för, 1200 amp. I yttrande över Svenska Kraftnäts bemötande noterar A K och M K att Svenska Kraftnät inte bestridit uppgiften i deras överklagande att bostaden blir otjänlig för sitt ändamål på grund av den nya ledningens elektromagnetiska fält.

F H (klagande) yrkar att Svenska Kraftnäts uppgift om att ledningen ska ha en systemspänning av högst 400 kV och en årsmedellast av högst 800 amp ska skrivas in i ledningsrätten. I annat fall yrkar han att skyddsavstånd för elektromagnetiska fält beräknas enligt vad ledningen är byggd för, 1200 amp. Vidare yrkar F H att endast kompaktstolpar ska användas och att kreosot inte får fö-

rekomma. I annat fall yrkar han att de av lantmäterimyndigheten lämnade uppgifterna om merkostnader respektive samhällsförluster vid byggnation med kompaktstolpar respektive portalstolpar noggrant och opartiskt visas för en riktig avvägning av fördelar mot nackdelar ut samhällets synpunkt. Som skäl för att kompaktstolpar ska användas istället för portalstolpar framför F H att ledningsgatans bredd kan minskas med 10 m och genom detta kan även det elektromagnetiska fältets utbredning minskas. Med kompaktstolpar bör ledningen få plats i den befintliga gatan och därmed inte i onödan ytterligare belasta fastighetens produktion och boendevärden. I yttrande över Svenska Kraftnäts bemötande konstaterar F H att kabel är det bästa alternativet men det alternativet har förkastats. Alternativ två är kompaktstolpar som medför mindre intrång och mindre elektromagnetiska fält än portalstolpar. F H hänvisar till 2 kap. 3 § miljöbalken (MB) där det slås fast att bästa teknik ska användas för att minska intrång och miljöpåverkan. Vidare finns uppgifter om att det används kreosotbehandlade trä-slipers vid bygge av portalstolpar som inte nämns i Svenska Kraftnäts miljökonsekvensbeskrivning. Alltså är Svenska Kraftnäts miljökonsekvensbeskrivning inte sanningsenlig och bör därför göras om. Några olagliga byggmaterial förekommer enligt F H inte i kompaktstolpfundament.

L B, I S och A , G P samt D L och C L (klagande) yrkar att Svenska Kraftnäts uppgift, att ledningen ska ha en systemspänning av högst 400 kV och en årsmedellast av högst 800 amp, ska skrivas in i ledningsrätten. I annat fall yrkas att skyddsavstånd för elektromagnetiska fält beräknas enligt vad ledningen är byggd för, 1200 amp.

E.ON Elnät Sverige AB (E.ON) (klagande) yrkar i första hand att det i ledningsrättsbeslutet ska föreskrivas följande rörande ledningen:

”När ägaren av ledning som är anlagd före ledningsrättshavarens ledning skall utföra arbeten på sin ledning i närheten av ledningsrättshavarens ledning skall ledningsrättshavaren genom sakkunnig personal anvisa eller vidta lämpliga skyddsåtgärder vid arbetets utförande. Ledningsrättshavaren svarar för kostnaderna härför

samt för de merkostnader som uppkommer för ägaren av den första ledningen till följd av de anvisade skyddsåtgärderna.”

”När ledningsrättshavaren skall utföra arbeten på sin ledning i närheten av ledning som är anlagd före ledningsrättshavarens ledning skall ägaren av den första ledningen genom sakkunnig personal anvisa eller vidta lämpliga skyddsåtgärder vid arbetets utförande. Ledningsrättshavaren svarar för kostnaderna härför samt för de merkostnader som uppkommer för ledningsrättshavaren till följd av de anvisade skyddsåtgärderna.”

E.ON yrkar i andra hand att det i ledningsrättsbeslutet skall föreskrivas följande rörande ledningen:

”När ägaren av ledning som är anlagd före ledningsrättshavarens ledning skall utföra arbeten på sin ledning i närheten av ledningsrättshavarens ledning skall ledningsrättshavaren genom sakkunnig personal anvisa eller vidta lämpliga skyddsåtgärder vid arbetets utförande. Ägaren av den första ledningen skall inte svara för några kostnader för dylika åtgärder eller för merkostnader till följd av dylika åtgärder.”

”När ledningsrättshavaren skall utföra arbeten på sin ledning i närheten av ledning som är anlagd före ledningsrättshavarens ledning skall ägaren av den första ledningen genom sakkunnig personal anvisa eller vidta lämpliga skyddsåtgärder vid arbetets utförande. Ägaren av den första ledningen skall inte svara för några kostnader för dylika åtgärder eller för merkostnader till följd av dylika åtgärder.”

E.ON:s yrkanden enligt ovan avser att särskilda föreskrifter avseende skyddsåtgärder vid arbeten på aktuella ledningar ska tas in i ledningsbeslutet. Så som arbeten på ledningen kan avses till exempel underhåll, reparation, tillsyn, hantering av störningar, framtida förnyelse och säkerhetsåtgärder.

E.ON yrkar även ersättning för rättegångskostnader.

E.ON har som grund för överklagandet anfört i huvudsak följande.

Lantmäterimyndighetens bedömning är inte korrekt eftersom E.ON:s yrkanden om föreskrifter inte tar sikte på ersättning för framtida skador utan bland annat avser en ansvarsfördelning för skyddsåtgärder och en kostnadsfördelning avseende denna mellan ledningshavare. Yrkandena avser inte en kostnadsfördelning för framtida skador utan avser en kostnadsfördelning för skyddsåtgärder vid löpande underhåll och arbete. Det är i sammanhanget viktigt att uppmärksamma att det är skillnad mellan begreppen kostnad och ersättning. I förevarande fall är det inte fråga om att i ledningsbeslutet inta en bestämmelse om rätten till framtida ersättning för skador utan att istället ta in en modell för bland annat kostnadsfördelning mellan rättighets-havare för skyddsåtgärder vid löpande arbeten under upplåtelseperioden. Enligt 22 § andra stycket 7 ledningsrättslagen (LL) ska ledningsbeslutet uppta de övriga föreskrifter rörande ledningen som med hänsyn till förhållanden är påkallade. Enligt förarbetena (prop 1973:157 s 148) bygger departementsförslaget, liksom utredningens förslag, på att alla materiella avgöranden i själva saken ska upptas i ledningsbeslutet med undantag för de avgöranden som rör ersättningsfrågor. Förutsättningar finns därför att ta in de av E.ON yrkade föreskrifterna i ledningsbeslutet. Det förekommer redan att lantmäterimyndigheter tar in föreskrifter med den aktuella lydelsen. I förevarande fall synes lantmäterimyndigheten mena att det inte är oskäligt att lämna frågan om skyddsåtgärder oreglerad och hänvisar till att det i aktuellt ärende är fråga om ägare till ett stort antal elledningar som framställer yrkandena. Resonemanget bygger på att om någon skadar den andres ledning så utgår skadestånd. E.ON delar inte lantmäterimyndighetens syn på saken. Det är att föredra, ur såväl praktiskt som ekonomiskt perspektiv, att ta in föreskrifter om aktsamhetskrav och kostnadsfördelning i ledningsbeslutet i förebyggande syfte jämfört med att hantera frågan först genom tvistigheter när väl skadan har uppstått. Tidigare har det inte funnits samma behov att reglera frågan om skyddsåtgärder i ledningsbesluten då samtliga parter i branschen har respekterat den i parxis utvecklade prioritetsprincipen. Eftersom det nu har visat sig att Svenska Kraftnät inte vill följa denna princip finns det ett tydligt behov av att reglera frågan i beslutet. Det är av största vikt att den praxis som rådet såvitt avser frågan om aktsamhet och kostnadsfördelning är enhetlig. En förutsättning för detta är att i målet aktuella föreskrifter tas in i ledningsbeslutet.

E.ON har i yttrande över Svenska Kraftnäts yttrande framfört i huvudsak följande. E.ON har inte något att erinra mot ledningsrättsbeslutet som sådant utan invändningarna mot beslutet gäller den utformning som villkoren givits. De yrkade förändringarna av föreskrifterna avser inte ersättning för framtida skador. Svenska Kraftnäts påstående om att det inte torde vara möjligt att inom ramen för ett beslut om ledningsrätt besluta om positiva förpliktelser för den tjänande fastigheten eller tredje man bestrids. Det kan inte vitsordas att de yrkade föreskrifterna innehåller en positiv förpliktelse. Eftersom E.ON är innehavare till en ledning som berörs av ledningsrättsbeslutet kan inte bolaget vara att betrakta som tredje man. Alldeles oavsett om man skulle anse att det är fråga om en positiv förpliktelse så står det inte i strid med ledningsrättslagen att besluta på sätt som yrkas. De föreskrifter som E.ON framställer yrkanden om avser fråga om en ansvarsfördelning och kostnadsfördelning till undvikande av skador och inte en reglering av framtida skador. Eftersom de yrkade skyddsföreskrifterna inte avser ersättning för skada är inte de av Svenska Kraftnät åberopade regelverken tillämpliga. Inte heller föregriper dessa skyddsföreskrifter någon delprovning som skall ske vid senare tillfälle då de aktuella föreskrifterna inte avser ersättningsfrågor. E.ON delar Lantmäteriets och Svenska Kraftnäts uppfattning att det inte är fråga om konkurrerande upplåtelser och anser att dessa, under förutsättning av att aktuella av E.ON yrkade föreskrifter meddelas, kan utövas parallellt. De yrkade föreskrifterna återspeglar den i ledningssammanhang ofta tillämpade prioritetsprincipen, som är en allmän rättsprincip som gäller utan stöd i lag. Enligt denna princip ska den ledningshavare som vill anlägga en ledning i nära anslutning till en befintlig ledning stå för kostnaderna för de skyddsåtgärder som behövs till följd av att ledningarna korsar varandra eller befinner sig nära varandra samt för de merkostnader som uppstår till följd av dessa skyddsåtgärder. Svenska Kraftnät har valt att frånga denna branschpraxis. Svenska Kraftnät menar att förhållandet kan lämnas oreglerat och att eventuella framtida ansvarsfrågor ska avgöras med tillämpning av dispositiv rätt och då närmast skadeståndslagen och allmänna skadeståndsrättsliga principer. E.ON:s inställning är att föreskrifterna inte avser ansvarsfrågor för skador och att skadeståndslagen då inte heller är tillämplig. Eftersom frågorna inte heller regleras i ellagen (1997:857), naturgaslagen (2005:403)

eller annan speciallagstiftning, ska dessa regleras i ledningsrättsbeslutet och baseras på den branschpraxis som råder. E.ON:s yrkande om att de redovisade föreskrifterna ska tas in i ledningsrättsbeslutet sker med stöd av 22 § andra stycket 7 ledningsrättslagen. Dessa föreskrifter är den typen av reglering som avses i den aktuella bestämmelsen. Det förekommer också att Lantmäteriet tar in denna typ av reglering i ledningsrättsbeslut, vilket skett vid en ledningsrättsåtgärd där Lantmäterimyndigheten i Halmstads kommun meddelade ledningsrättsbeslut 1998. Svenska Kraftnät påstår att det inte är rimligt att lägga ett större kostnadsansvar på Svenska Kraftnät än på innehavaren av befintliga ledningar. E.ON kan inte se motsatsen som rimlig, nämligen att i stället, såsom Svenska Kraftnät menar, lägga ett ansvar på E.ON för kostnader som tidigare, innan Svenska Kraftnäts ledning tillkom, överhuvudtaget inte kunnat uppstå.

E.ON har i kostnadsräkning preciserat sina rättegångskostnader till 30 000 kr exklusive mervärdesskatt.

Vattenfall Eldistribution AB (Vattenfall) (klagande) har i sitt överklagande framställt samma yrkande och grunder som E.ON.

Vattenfall yrkar vidare ersättning för rättegångskostnader i målet med belopp som senare kommer att preciseras.

Vattenfall har i yttrande över Svenska Kraftnäts yttrande anfört att man ansluter sig till det yttrande som givits in av E.ON. Vattenfall framför dessutom för egen del att 13 b § ledningsrättslagen tillämpas främst när det gäller frågan om tillfälliga skador som inte kan förutses vid förrättningen. Den avser inte att reglera relationen mellan två rättighetshavare och saknar därför relevans i detta mål på det sätt som Svenska Kraftnät framför. Svenska Kraftnäts hänvisning till hur kostnadsfördelningen är reglerad vid flyttning av ledning som dragits fram inom väg eller järnvägsområde saknar betydelse i detta mål eftersom där har ledningshavaren dragit nytta av det befintligt upplåtna utrymmet. Således får då ledningshavaren stå för sina kostnader för flyttning om vägens eller järnvägens sträckning ändras. I förevarande prövning

ska ingen flyttning av befintliga ledningar göras med hänsyn till Svenska Kraftnäts tillkommande ledning som korsar de befintliga ledningarna. Rättigheterna ska utövas parallellt och då är det av synnerlig vikt att ansvars- och kostnadsfördelning är reglerade i ledningsrättsbeslutet.

Affärsverket Svenska Kraftnät (Svenska Kraftnät) (motpart) yrkar att mark- och miljödomstolen lämnar samtliga överklaganden utan bifall.

Svenska Kraftnät har i yttrande över överklagandena anfört i huvudsak följande. Ledningens spänning är 400 kV, vilket framgår av den koncession som beviljats för ledningen. Årsmedellasten om 800 A utgår från Svenska Kraftnäts beräkningar av prognosticerade strömlaster för den aktuella ledningen. Det kan konstateras att det saknas tekniska och praktiska förutsättningar att begränsa medellasten till ett visst amperetal. Begränsningar av strömlaster torde heller inte rymmas inom den typ av föreskrifter som lagligen kan meddelas med stöd av 22 § ledningsrättslagen. Svenska Kraftnät bestrider sålunda att begränsningar skrivs in i ledningsrätten på det sätt som yrkats.

Den magnetfältspolicy som Svenska Kraftnät tagit fram anger att magnetfältsnivån för nya ledningar inte ska överstiga 0,4 µT där människor bor eller vistas varaktigt. Svenska Kraftnäts magnetfältspolicy, som alltså inte är en följd av lag, förordning eller myndighetsföreskrifter, är baserad på årsmedellasten för en ledning. Strömlasten varierar under olika delar av året och under olika delar av dygnet. Det saknas skäl att frånga det skyddsavstånd till ledningen som beräknats med stöd av Svenska Kraftnäts magnetfältspolicy.

När det gäller valet av stolptyp anser Svenska Kraftnät att lantmäterimyndigheten gjort en riktig bedömning när myndigheten ansett att fördelarna och det mindre intrånget med en kompaktstolpe inte står i rimlig proportion till de kostnader och övriga nackdelar en kompaktstolpe innebär. Klaganden har begärt att uppgifter om merkostnader vid användning av kompaktstolpe noggrant och opartiskt visas. Det framgår dock inte hur detta ska gå till. Svenska Kraftnät har inkommit till lantmäte-

rimyndigheten med uppgifter om kostnader för de olika stolptyperna. Lantmäterimyndigheten har i sin prövning behandlat de olika för- och nackdelar med respektive stolptyp. Svenska Kraftnät delar myndighetens slutsats. Det torde för övrigt kunna ifrågasättas om det ankommer på lantmäterimyndigheten att avgöra vilken stolptyp som ska användas på en enskild fastighet. Frågan om stolptyp är inte bara en ekonomisk fråga och kan inte bedömas enbart genom en avvägning mellan kostnaden och intrånget. Vid val av stolptyp måste även tekniska frågor beaktas.

När det gäller E.ON:s och Vattenfalls yrkanden delar Svenska Kraftnät lantmäterimyndighetens uppfattning att yrkandena innefattar avgörande i ersättningsfrågor som rör ersättning för framtida skador.

Svenska Kraftnät har i samband med slutförandet av sin talan framfört följande. Svenska kraftnät vidhåller den tidigare angivna inställningen till F Hs yrkanden vad gäller strömlast och att kompaktstolpar ska användas istället för portalstolpar. När det gäller påståendet om att miljökonsekvensbeskrivningen skulle vara bristfällig så bestrids detta. Miljökonsekvensbeskrivningen togs fram och låg till grund för det lagakraftvunna koncessionsbeslutet. För det fall det fanns anledning att kritisera miljökonsekvensbeskrivningen hade dessa synpunkter bort föras fram i koncessionsärendet. Lantmäteriets prövning i ledningsrättsärendet begränsas, enligt 11 § ledningsrättslagen, genom att vad som föreskrivits i koncessionsbeslutet ska lända till efterrättelse utan hinder av 6 – 10 §§ ledningsrättslagen. Det är således inte möjligt att genom ledningsrättsbeslut förordna om att miljökonsekvensbeskrivningen ska göras om eller på annat sätt förändra ledningshavarens rätt enligt koncessionsbeslut. Frågan om användande av kreosot i stolpfundamenten är inte en sådan fråga som kan eller bör föreskrivas av Lantmäteriet i ett ledningsrättsbeslut. Tillsynen över miljöbalken utövas av kommunerna och inte av Lantmäteriet och prövas i annan ordning. F Hs hemkommun, Tranås kommun, har också vid utövandet av sin tillsyn gjort bedömningen att Svenska Kraftnät inte ska få använda kreosot vid anläggande av stolpfundament inom kommunen. Föreläggandet är överklagat av Svenska Kraftnät.

Svenska Kraftnät har i bemötande av A K och M Ks yttrande upplyst att Svenska Kraftnät förvärvat A K och M Ks fastighet X i Tranås kommun. Med hänsyn till detta är de inte längre att anse som sakägare i förrättningen och har inte heller rätt att överklaga ledningsrättsbeslutet. Deras överklagande bör därför redan på denna grund avvisas eller i vart fall avslås.

Svenska Kraftnät bemöter Vattenfalls och E.ON:s yttrande med att vidhålla vad som tidigare anförts men önskar göra följande tillägg. E.ON:s och Vattenfalls första och andrahandsyrkanden avser, enligt Svenska Kraftnät, ett sådant förtida ersättningsbeslut som inte är tillåtet. Svenska Kraftnät delar inte Vattenfalls invändning att 13 b § ledningsrättslagen inte avser att reglera relationen mellan två rättighetshavare och därför saknar relevans i detta mål. Att ersättningsreglerna i ledningsrättslagen också tar sikte på relationen mellan rättighetshavare framgår uttryckligen av 13 § andra stycket ledningsrättslagen. 13 b § ledningsrättslagen är således tillämplig i såväl relationen mellan ledningsrättsinnehavare och en fastighetsägare som mellan två ledningsrättsinnehavare. Lagstiftaren har valt att begränsa möjligheten att upplåta ledningsrätt till fast egendom. Med hänsyn härtil kan nämligen endast fastighetsägare bli föremål för positiva förpliktelser i ett ledningsrättsbeslut. Någon möjlighet att föreskriva positiva förpliktelser för E.ON och Vattenfall i ledningsrättsbeslutet torde därför inte föreligga. Med hänsyn till att E.ON:s och Vattenfalls föreslagna föreskrifter strider mot 13 b § ledningsrättslagen, har det ingen betydels, på sätt som E.ON och Vattenfall gör gällande, att Lantmäteriet i 22 § andra stycket 7 ledningsrättslagen har rätt att besluta om vad som i övrigt behöver föreskrivas rörande ledningen. Att det finns en rätt för Lantmäteriet att meddela föreskrifter innebär naturligtvis inte att föreskrifterna får strida mot andra bestämmelser i lagen. Av det som E.ON och Vattenfall framför framgår att syftet är att, i strid med 13 b § ledningsrättslagen, reglera ansvars- och ersättningsfrågor redan i ledningsrättsbeslutet. Eftersom den föreslagna föreskriften är i direkt strid med ledningsrättslagen, är argumentationen att en annan lösning inte skulle vara samhällsekonomiskt försvarbar inte relevant att föra. Att prioritetsprincipen skulle vara en sådan allmän rättsprincip som gäller utan stöd i lag bestrids. Istället har lagstiftaren

valt, i de fall då en rättighet ska ha en särställning framför en annan rättighet, uttryckligen reglera detta i lag. I avsaknad av sådant lagstöd vid konflikter mellan ledningsägare, kan principen inte anses gälla. Att det saknas lagstöd är inte skäl för Lantmäteriet att föra in reglering om detta i ledningsrättsbeslutet. I avsaknad av lagreglering eller avtal mellan parterna är det istället rimligt att det framtida ansvaret fördelas med tillämpning av dispositiv rätt. Det får i slutändan vara upp till allmän domstol att pröva huruvida dispositiv rätt i detta fall innebär att en prioritetsprincip ska tillämpas och att Svenska Kraftnät eventuellt ska åläggas ett större kostnadsansvar. Denna fråga ska inte avgöras av Lantmäteriet i ledningsrättsbeslutet.

När det gäller rättegångskostnader hänvisar ledningsrättslagen till 16 kap. 14 § andra stycket fastighetsbildningslagen. Enligt denna bestämmelse gäller att sakägare som avstå mark eller särskild rättighet ska få gottgörelse för sin kostnad oberoende av utgången i målet. Kostnadsansvaret gäller endast sakägare som avstår mark eller särskild rättighet. Eftersom E.ON inte avstår någon särskild rättighet är Svenska Kraftnät inte skyldig att ersätta E.ON för dess rättegångskostnader. Svenska Kraftnät kan inte heller vitsorda skäligheten i E.ON:s yrkande om ersättning för rättegångskostnader. E.ON har överklagat ett stort antal ledningsrättsbeslut. I samtliga dessa mål har det framställts likartade yrkanden och åberopats likartade omständigheter. E.ON har i vart och ett av dessa mål yrkat ersättning för rättegångskostnader med mellan 30 000 och 40 000 kr jämte mervärdesskatt, något som inte kan anses stå i rimlig proportion till målens omfattning och beskaffenhet. Om E.ON anses ha rätt till ersättning för sin rättegångskostnader, överlämnar Svenska Kraftnät till mark- och miljödomstolen att bestämma vad som är skälig ersättning.

DOMSKÄL

Avvisning av överklagan

Enligt 28 § ledningsrättslagen ska bestämmelserna i fastighetsbildningslagen tillämpas i fråga om fullföljd av talan mot beslut av lantmäterimyndigheten om ledningsrätt. Enligt fastighetsbildningslagen är det i princip den som äger en fastighet som är att anse som sakägare i förhållande till denna. Det innebär i sin tur att den som inte är fastighetsägare normalt inte heller är taleberättigad i ett ledningsrättsbe-

slut. Ett överklagande från någon som inte är taleberättigad ska därför avvisa. Det samma gäller om någon som har överklagat senare förlorar sin ställning som taleberättigad (NJA 1997 s. 797).

När A K och M K överklagade lantmäterimyndighetens beslut var de lagfarna ägare till fastigheten X och sakägare i förrättningen. Genom köpehandling upprättad den 23 oktober 2013 har fastigheten överlåtits till Svenska Kraftnät. Den 8 november 2013 erhöll Staten Svensk Kraftnät lagfart på fastigheten Tranås X. A K och M K är därmed inte längre taleberättigade i målet. Deras överklagan ska därför avvisas.

Yrkande om komplettering av ledningsbeslutet

F H, L B, I S, A S, G P, D L och C L har i likalydande skrivelser yrkat att det ska skrivas in i ledningsrätten att ledningen ska ha en system-

spänning av högst 400 kV och en årsmedellast av högst 800 amp. I annat fall yrkas att skyddsavstånd för elektromagnetiska fält beräknas efter vad ledningen är byggd för, 1200 amp. Ledningens systemspänning, högst 400 kV, är reglerad i såväl regeringens beslut om nätkoncession som i ledningsbeslutet. Någon ytterligare precisering i ledningsbeslutet av ledningens systemspänning är enligt mark- och miljödomstolen inte erforderlig. När det gäller strömstyrkan framgår det av lantmäteriets protokoll att Svenska Kraftnät uppgett att det går att köra 1200 ampere i ledningen, och att det under vissa tider på året kommer att gå 1200 ampere och under andra tider på året betydligt mindre mängder. Ett årsmedelvärde på 800 ampere är därför ett snitt som gäller för ledningen. Mark- och miljödomstolen delar lantmäterimyndighetens bedömning att det saknas skäl att i ledningsbeslutet ange någon begränsning av strömstyrkan. Vad de klagande anfört i den delen föranleder inte domstolen att göra någon annan bedömning.

Vad gäller skyddsavståndet för elektromagnetiska fält framgår det av regeringens beslut om nätkoncession att ledningen är förlagd så att den vid en strömlast om 800

ampere inte ska ge upphov till magnetfält över 0,4 µT (mikro Tesla), uttryckt som årsmedelvärde i bostäder, vilket överensstämmer med den försiktighetsprincip som Boverket, Elsäkerhetsverket, Socialstyrelsen, Strålsäkerhetsmyndigheten och Arbetsmiljöverket gemensamt presenterat i skriften ”Magnetfält och hälsorisker”.

Klagandena har yrkat att det i ledningsbeslutet ska anges att skyddsavståndet istället ska räknas efter en strömlast om 1200 ampere, för vilket ledningen är byggd.

Av lantmäterimyndighetens protokoll framgår att i de fall där magnetfältet överstiger 0,4 µT vid närmste bostad kommer Svenska Kraftnät att använda kompaktstolpar istället för portalstolpar.

Mark- och miljödomstolen delar lantmäterimyndighetens bedömning att det saknas skäl att i ledningsbeslutet räkna om skyddsavstånden och eventuellt utöka dessa på sätt som klagandena yrkat. Överklagandena från L B, I S, A S, G P, D L och C L ska därför avslås och F Hs överklagan i denna del ska också avslås.

F H har också yrkat att endast kompaktstolpar ska användas och att det i annat fall, noggrant och opartiskt, redovisas uppgifter beträffande merkostnader respektive samhällsförluster vid byggnation med kompaktstolpar respektive portalstolpar. Lantmäterimyndigheten har på ett fullödigt sätt gjort jämförelser mellan kompaktstolpar och portalstolpar. Detta framgår av protokollet från den 8 mars 2013 (aktbilaga PR2 i lantmäterimyndighetens förrättningsakt). Mark- och miljödomstolen gör ingen annan bedömning än den lantmäterimyndigheten gjort och överklagan ska därför i denna del avslås.

F H yrkar även att kreosot inte ska få förekomma i projektet. Eftersom det finns uppgifter om att kreosotbehandlade träslipers används vid bygge av portalstolpar bör detta, enligt F H, behandlas i Svenska Kraftnäts miljökonsekvensbeskrivning. Mark- och miljödomstolen konstaterar att frågan om kreosotbe-

handlade träslipers faller inom kommunernas tillsyn enligt miljöbalken. Frågan om att använda kreosotimpregnerade fundament vid ledningsdragning inom Tranås kommun har behandlats i domstolens mål F 3782-13, som numera vunnit laga kraft. Av domskälen framgår att det inte finns grund för ett generellt förbud att använda kreosotimpregnerade fundament för ledningsstolpar. Det saknas därför skäl att i ledningsbeslutet förbjuda kreosotbehandlat virke vid anläggandet av stolpfundamenten. Överklagan ska därför även i denna del avslås.

E.ON och Vattenfall har yrkat att ledningsbeslutet kompletteras med föreskrifter avseende skyddsåtgärder vid arbeten på aktuella ledningar. Vid upplåtelse av ledningsrätt har lantmäterimyndigheten att pröva villkoren i 6 – 11 §§ ledningsrättslagen. Prövningen innebär att en avvägning ska göras mellan ledningshavarens, fastighetsägarens och andra sakägares intressen. Den prövning som lantmäterimyndigheten gjort har lett fram till att E.ON:s och Vattenfalls rättigheter å enda sidan och Svenska Kraftnätets ledningsrätt å andra sidan kan utövas sida vid sida utan att någon påtaglig konkurrens uppstår dem emellan. Om det inte möter några hinder ska lantmäterimyndigheten meddela ledningsbeslut. Av 22 § ledningsrättslagen framgår vad som ska regleras i ett ledningsrättsbeslut. Av andra stycket under punkten 7 framgår att i ett ledningsbeslut även kan anges ”vad som i övrigt behöver föreskrivas rörande ledningen”. Någon närmare precisering av vad som varit avsikten med denna punkt framgår inte av förarbetena. De av E.ON och Vattenfall föreslagna föreskrifterna är inte nödvändiga för att reglera förhållandet mellan Svenska Kraftnät och respektive fastighetsägare. De föreslagna föreskrifterna är inte nödvändiga för att Svenska Kraftnätets ledningsrätt ska kunna utövas. E.ON och Svenska Kraftnät har anfört att en befintlig ledningsrättshavare har en särställning i förhållande till kommande ledningsrättshavare, den så kallade prioritetsprincipen. Någon sådan princip finns dock inte i ledningsrättslagen. Domstolen konstaterar att E.ONs och Vattenfalls rättigheter inte kan anses ha någon särställning, i förhållande till Svenska Kraftnätets ledningsrätt, på det sätt E.ON och Vattenfall påstår. Det saknas alltså rättsligt stöd för att komplettera ett ledningsbeslut på det sätt E.ON och Vattenfall yrkat. Överklaganden ska därför avslås.

Rättegångskostnader

Vattenfall har i sitt överklagande angett att bolaget yrkar ersättning för rättegångskostnader med belopp som senare kommer att preciseras. Vattenfall har därefter beretts tillfälle att slutföra sin talan i målet. Bolaget har dock inte preciserat något belopp som yrkas för rättegångskostnader. Domstolen uppfattar detta som att bolaget fränfallit sitt yrkande om ersättning för rättegångskostnader i målet.

E.ON har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader med 30 000 kr exklusive mervärdesskatt, vilket bestridits av Svenska Kraftnät. Enligt 29 § ledningsrättslagen ska i fråga om rättegångskostnader i ledningsrättsmål tillämpas vad som gäller i fråga om sådana mål som avses i 16 kap. 14 § andra stycket fastighetsbildningslagen. Enligt den bestämmelsen ska sakägare som avstår mark eller rättighet få gottgörelse för sin kostnad oberoende av utgången i målet. Mark- och miljödomstolen har liksom lantmäterimyndigheten konstaterat att den upplåtna ledningsrätten för Svenska Kraftnäts ledning inte kommer att innebära någon begränsning för E.ONs möjligheter att fullt ut nyttja sin befintliga ledningsrätt. E.ON har därför inte avstått någon mark eller rättighet. Vid sådant förhållande är E.ON, oavsett att de har betraktats som sakägare i målet, inte berättigad till ersättning för sina rättegångskostnader i mark- och miljödomstolen. Med hänsyn till utgången i målet ska deras yrkande om sådan ersättning därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 18 september 2014.

Bengt Johansson

Mats Jansson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Bengt Johansson, ordförande och tekniska rådet Mats Jansson.